

**MEESTERLIJK
PARTNERSCHAP**

Mh

Een van de gerestaureerde plafondschilderijen van de Italiaanse barokschilder Pellegrini wordt zorgvuldig teruggeplaatst in de Gouden Zaal.

UITGAVE VAN SHELL NEDERLAND BV

TEKST Carolien Terlien | Rob van 't Wel

BEELD Hans van Heeswijk Architecten | Ivo Hoekstra
Mauritshuis, Den Haag | Shell

VORMGEVING De Fabriek Communicatie-werken, Amsterdam

DRUK DR&DV Media Services

© juni 2014

Als twee zo verschillende werelden elkaar vinden, is er sprake van een bijzonder partnerschap. De samenwerking tussen het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis en Royal Dutch Shell is er een sprekend voorbeeld van. De noodzakelijke modernisering van het Mauritshuis bracht de twee partners enkele jaren geleden samen. Het gevolg was een verbintenis die veel verder gaat dan financiële steun. Onder het motto van 'renovatie en innovatie' hebben 17de-eeuwse kunst en technologie van de 21ste eeuw een verbond gesloten. Tijdens de renovatie van het oude museumgebouw is gemeenschappelijk onderzoek gedaan naar de wand- en plafondschilderijen uit de Gouden Zaal van het Mauritshuis. Onderzoek naar het oeuvre van de Nederlandse schilder Jan Steen is het volgende project dat wordt opgepakt.

De opgedane kennis overstijgt het belang van Mauritshuis en Shell. Het komt ten goede aan de gehele Nederlandse samenleving. Dit maakt het partnerschap in meerdere opzichten meesterlijk.

Emilie Gordenker

Dick Benschop

*Emilie Gordenker
Directeur Mauritshuis*

*Dick Benschop
President-directeur
Shell Nederland*

DE SAMENWERKING

Zo op het eerste gezicht lijken er weinig overeenkomsten tussen Shell en het Mauritshuis. Want wat hebben een internationaal opererend energieconcern en een museum vol schilderijen nou met elkaar gemeen? In de wereld van *de schelp* draait alles om energie en in die van *de parel* om 17de-eeuwse schilderkunst. Maar wat blijkt, als je wat beter kijkt? Het Mauritshuis en Shell delen een belangrijke onderliggende waarde: de passie voor kunst en wetenschappelijk onderzoek. Beide willen excelleren in hun vakgebied, en beide zijn internationaal bekend om hun researchprogramma's. Als je dan ook nog beide gevestigd bent in de Hofstad en het predikaat 'koninklijk' voert, dan is de basis voor een nauwe samenwerking gemakkelijk gevonden. De officiële bekrachtiging

van dit verbond volgt in 2012 als Royal Dutch Shell en het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis hun handtekening zetten onder een partnerschap van zes jaar. De belangrijkste speerpunten binnen deze verbintenis zijn renovatie en innovatie.

De focus lag de afgelopen twee jaar vooral op renovatie, toen het Mauritshuis zijn deuren sloot voor een ingrijpende verbouwing en uitbreiding. Als enige private onderneming nam Shell een substantieel deel van de financiering op zich. Daarmee is Shell de exclusieve corporate sponsor van de uitbreiding. Maar het is niet de eerste keer dat Shell en het Mauritshuis samen optrekken. Shell sponsorde eerder enkele tentoonstellingen. En in 2011 steunde het energiebedrijf een educatief project rondom de tentoonstelling

'Dali ontmoet Vermeer: Moderne meesters te gast'.

Maar het partnerschap gaat verder dan alleen sponsoring. Ook inhoudelijk bleek er behoefte om de krachten te bundelen. Tot 2017 werken onderzoekers van Shell en restauratoren van het Mauritshuis samen aan materiaaltechnisch en kunsthistorisch onderzoek naar de schilderijen van Pellegrini en Jan Steen. Shell stelt hiervoor kennis en 'state of the art' apparatuur beschikbaar van het Shell Technology Centre Amsterdam (STCA). Hierdoor is het mogelijk om bijvoorbeeld te achterhalen uit welke chemische elementen een pigmentdeeltje bestaat. Waardevolle informatie die kan bijdragen aan het beter interpreteren van de 17de-eeuwse schilderkunst. De Shell-onderzoekers van het STCA konden

direct hun nut bewijzen, toen tijdens de renovatie van de Gouden Zaal een onverwacht probleem optrad. Bij de restauratie van de vijftien wand- en plafondschilderijen van de Italiaanse barokschilder Pellegrini, kwam na de vernisafname een onbekende wit-grijze waas tevoorschijn. De restauratoren van het Mauritshuis stonden voor een raadsel. Met behulp van de chemische analysemogelijkheden van het STCA zijn Shell en het Mauritshuis er uiteindelijk in geslaagd om de exacte samenstelling van de grauwsliuier te achterhalen. En daarmee werd het mogelijk om een geschikt oplosmiddel samen te stellen die de grijze waas veilig kon verwijderen. De heldere kleuren van Pellegrini kwamen weer tot leven. De schilderijen uit de Gouden Zaal schitteren als nooit tevoren.

Deze artist impression laat goed zien hoe het vernieuwde Mauritshuis via een ondergrondse foyer is verbonden met het tegenovergelegen pand. ►

HET PLAN

DE VERBOUWING

Kunst heeft ruimte nodig. En die was schaars in het classicistische voormalig stadspaleis aan de Haagse Hofvijver. Met jaarlijks 200.000 bezoekers barstte het monumentale 17de-eeuwse gebouw uit zijn voegen. Architect Hans van Heeswijk verdubbelde de museumoppervlakte door het tegenovergelegen pand ondergronds te verbinden met het Mauritshuis. In de nieuwe Royal Dutch Shell vleugel is nu extra ruimte voor exposities, educatie en ontmoetingen.

De meest opzienbarende wijziging is misschien wel de hoofdingang; die is weer terug aan het voorplein. Tijdens de twee jaar durende verbouwing onderging het pand uit 1640 ook een flinke opknappbeurt. Het Mauritshuis is weer klaar voor de toekomst!

DE CHEMIE TUSSEN KUNST & RESEARCH

Normaal gesproken buigen de onderzoekers van het Shell Technology Centre Amsterdam zich over oliemonsters. Maar sinds 2012 nemen ze een aantal dagen per maand de Hollandse meesters van de gouden eeuw onder de loep. Het lijken twee verschillende werelden, maar met de geavanceerde apparatuur van Shell is het mogelijk om zowel olie- als verfmonsters tot op detailniveau te analyseren. Het is bedrijfsgeheim wat er allemaal met die oliemonsters gebeurt, maar over de gronderings- en verflagen in 17de-eeuwse schilderijen, wil Shell graag de bevindingen delen; met het Mauritshuis en het publiek.

Iedere maand reist een restaurateur van het Mauritshuis af naar Amsterdam om samen met Shell-onderzoekers verfmonsters te analyseren. Tot 2017 werkt Shell samen aan een uitgebreid

oeuvre-onderzoek naar de schilderijen van Jan Steen. Het uitvoerige technisch, analytisch onderzoek richt zich vooral op gronderingen en verflagen in Steens schilderijen en van tijdgenoten. Onderzoekers hopen materiaaltechnische kenmerken in verband te brengen met een aantal plaatsspecifieke kenmerken van de steden waar Steen heeft gewoond en gewerkt (Leiden, Haarlem, Delft en Den Haag). Dat kan gaan om specifieke pigmenten, bepaalde soorten gronderingen die in een plaats veel werden gebruikt, het soort doek, de houtsoort van een paneel en de afmetingen ervan. Door al deze aspecten tot op detailniveau te onderzoeken en hun onderlinge verband te bepalen, hopen kunsthistorici meer inzicht te krijgen in de chronologie van zijn werk. En daarmee meer

duidelijkheid over artistieke ontwikkeling van Jan Steen, ook in relatie met andere schilders uit de gouden eeuw.

Ook de vijftien wand- en plafondschilderijen van de Italiaanse barokschilder Pellegrini zijn tijdens de renovatie van de Gouden Zaal door Shell-onderzoekers uitgebreid onderzocht. Dit onderzoek spitste zich toe op de analyse van een grijze waas die tevoorschijn kwam na vernisafname. Gezamenlijk is een behandelingsmethode ontwikkeld om de waas te verwijderen. Shell en het Mauritshuis werken voor het kunsthistorische onderzoek onder andere met SEM-EDX, een Scanning Elektronen Microscoop met Energie Dispersieve Röntgenstralen. Met dit apparaat kan je letterlijk op één pigmentdeeltje schieten, zodat je kunt zien uit welke chemische

elementen dat deeltje bestaat (zoals lood, koper, silicium). Op basis daarvan kan je bepalen wat voor soort pigment er is gebruikt. Bovendien geeft de SEM-EDX aan wat de hoeveelheid van de bepaalde chemische deeltjes is.

Het is niet voor het eerst dat Shell zich verbindt aan kunsthistorisch onderzoek. Eerder waren researchers betrokken bij onderzoek naar de schildertechniek en het materiaalgebruik van Vincent van Gogh, in samenwerking met het Van Gogh Museum. Ook wordt er samengewerkt met de Britse National Gallery. Shell stelt voor al deze projecten apparatuur beschikbaar, maar de echte relevantie zit in de kennisdeling en de wisselwerking tussen onderzoekers van Shell en restauratoren.

Een van de zalen van het Mauritshuis, voorzien van de nieuwe blauwe wandbespanning. ◀

Onderzoekers van Shell Technology Centre Amsterdam en restauratoren van het Mauritshuis werken sinds 2012 als *Partners in Science* nauw samen op het gebied van materiaaltechnisch onderzoek van schilderijen. ▶

Jan Steen
*Portret van Jacoba Maria
van Wassenaer, bekend als
'De hoenderhof', c. 1660*
Mauritshuis, Den Haag

EEN ONDERZOEK NAAR JAN STEEN

400 schilderijen, 45 met een datum. Jan Steen was een zeer productieve schilder. Helaas ontbreekt op 90 procent van zijn werk een jaartal. Dat zet kunsthistorici voor vraagtekens bij de chronologie van zijn werk. En daarmee ontbreekt een duidelijk inzicht in Steens artistieke en technische ontwikkeling. Helemaal omdat zijn techniek nogal grillig en onvoorspelbaar lijkt. Reden voor Shell en het Mauritshuis om een oeuvre-onderzoek te starten naar de techniek en materiaalgebruik van Steen. De analyse van verfmonsters moet meer duidelijkheid verschaffen over de werkwijze, verblijfplaats, techniek en stijl van de Hollandse meester. De eerste vijftien schilderijen uit de eigen collectie zijn reeds onder de loep genomen.

De Gouden Zaal in hernieuwde glorie en (detail van) het exterieur van het Mauritshuis aan de zijde van de Hofvijver. ►

HET RESULTAAT

Mh

